

הרמב"ן פרשת תצוה

שמות פרק כח פסוק ב ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת:

רמב"ן שמות פרק כח פסוק ב לכבוד ולתפארת - שיהיה נכבד ומפואר במלבושים נכבדים ומפוארים, כמו שאמר הכתוב כחתן יכהן פאר (ישעיה סא י). כי אלה הבגדים לבושי מלכות הן, כדמותן ילבושו המלכים בזמן התורה, כמו שמצינו בכתנת ועשה לו כתנת פסים (בראשית לו ג), שפירושו מרוקמת כדמות פסים, והיא כתנת תשבץ כמו שפירשתי (לעיל כה ז), והלבישו כבן מלכי קדם. וכן הדרך במעיל וכתנת, וכתוב ועליה כתנת פסים כי כן תלבשנה בנות המלך הבתולות מעילים (ש"ב יג יח), ופירושו כי עליה כתנת פסים נראית ונגלית, כי המנהג ללוש בנות המלך הבתולות מעילים שתתעלפנה בהן, ונמצא שכתנת הפסים עליה מלוש עליון, ולכן אמר וכתנת הפסים אשר עליה קרעה:

והמצנפת ידועה גם היום למלכים ולשרים הגדולים, ולכן אמר הכתוב בנפול המלכות הסר המצנפת והרם העטרה (יחזקאל כא לא), וכן כתוב וצניף מלוכה (ישעיה סב ג), וכך יקראם הכתוב פארי המגבעות (להלן לט כח), וכתוב פארי פשתים יהיו על ראשם (יחזקאל מד יח), שהם פאר ושבח למכתירים בהם. והאפוד והחשן לבוש מלכות, כענין שכתוב והמניכא די דהבא על צוארך (דניאל ה טז). והציץ נזר המלכים הוא, וכתוב (תהלים קלב יח) יציץ נזרו. והם זהב וארגמן ותכלת, וכתוב (שם מה יד) כל כבודה בת מלך פנימה ממשבצות זהב לבושה, וכתוב (דניאל ה טז) ארגונוא תלבש והמניכא די דהבא על צוארך. והתכלת גם היום לא ירים איש את ידו ללוש חוץ ממלך גוים, וכתוב (אסתר ה טו) ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות תכלת וחור ועטרת זהב גדולה ותכריך בוץ וארגמן, והתכריך הוא המעיל שיעטף בו:

ועל דרך האמת, לכבוד ולתפארת, יאמר שיעשו בגדי קדש לאהרן לשרת בהם לכבוד השם השוכן בתוכם ולתפארת עזם, כדכתיב (תהלים פט יח) כי תפארת עזמו אתה. וכתוב (ישעיה סד י) בית קדשנו ותפארתנו אשר הללוך אבותינו, וקדשנו הוא הכבוד ותפארתנו תפארת ישראל, ועוד נאמר (תהלים צו ו) עז ותפארת במקדשו, וכן לפאר מקום מקדשי ומקום רגלי אכבד (ישעיה ס ג). שיהיה מקום המקדש מפואר בתפארת, ומקום רגליו, שהוא מקום בית המקדש, מכובד בכבוד השם. וכן ובישראל יתפאר (שם מד כג), שיהיה מראה ומיחד בהם תפארתו, וכן אמר למטה גם בבגדי הבנים כלם לכבוד ולתפארת (להלן פסוק מ). ואמר בקרבנות יעלו על צרון מזבחי ובית תפארת אפאר (ישעיה ס ז). והנה המזבח וצונו, והכבוד בית תפארתו. **והיו הבגדים צריכיך עשייה לשמן, ויתכן שיהיו צריכיך כוונה, ולכן אמר ואתה תדבר אל כל חכמי לב אשר מלאתיו רוח חכמה, שיבינו מה שיעשו.** וכבר אמרו (יומא סט א) דמות דיוקנו מנצח לפני בבית מלחמתי:

יומא דף כה עמוד א כדתני רב יהודה, ואיתימא רב שמואל בר יהודה: כהן שעשתה לו אמו כתונת - עובד בה עבודת יחיד. רש"י כדקתני רב שמואל בר יהודה - לקמן בפרק שלישי/יומא/ (לה, ב), שהיו אמותיהן של כהנים עושות לכניהם משלהם כמין בגדי כהונה, להראות תפארת עושרן ונוי מלאכתן, וכמה הן מהדרות מצות, דקתני: כהן שעשתה לו אמו כתונת לובשה ועובד בה עבודת יחיד.

רמב"ם הלכות בית הבחירה פרק א הלכה כ אין עושין כל הכלים מתחילתן אלא לשם הקודש, ואם נעשו מתחילתן להדיוט אין עושין אותן לגבוה

רמב"ם הלכות כלי המקדש פרק ח הלכה ה כל בגד מבגדי כהונה שנעשו צואין אין מלבנין אותן ואין מכבסין אותן אלא מניחן לפתילות ולבוש חדשים, ובגדי כהן גדול שבלו גונזין אותן, ובגדי לבן שעובד בהם ביום הצום אינו עובד בהם פעם שניה לעולם אלא נגנזין במקום שיפשוט אותם שם שנאמר והניחם שם והם אסורין בהנאה. משנה למלך ובגדי כ"ג שבלו גונזין אותם. בירושלמי פרק החליל תני מבלאי מכנסי כ"ג היו מדליקין את הנרות שבפנים ומבלאי מכנסי כהן הדיוט היו מדליקין הנרות שבחוץ וממ"ש רבינו כאן ובדין שאחר זה נראה דס"ל דבלאי בגדי כ"ג לא היו עושין מהם שום דבר אלא נגנזים. ובגדי כהונה אם יש להם דין כלי שרת עיין בתוס' קידושין (דף כ"ד) שכתבו שאם עדיין לא נתחנכו אין להם דין קדושת כלי שרת אלא קדושת בד"ה אבל אם נתחנכו יש להן דין כלי שרת שקדושים קדושת הגוף אך הריטב"א שם חולק בזה וסבירא ליה דאינן קדושת הגוף ככלי שרת שהרי אין משתמשין בהן בגופה ומכשירי עבודה הם ודינן כקדושת דמים ע"כ. אך ק"ל לסברת הריטב"א מהא דק"ל דבגדי כ"ג שבלו נגנזים ואי אמרת בשלמא דיש להם קדושת הגוף היינו טעמא דנגנזין משום דאין להם פדיון ככל כלי שרת דאין להם פדיון כמו שכתב רבינו בפ"ח מהלכות איסורי מזבח דין ד' אלא אי אמרת דדינן כקדושת דמים אמאי אין פודין אותם וצריך עיון:

שמות פרק כח פסוק ל ונתת אל חשן המשפט את האורים ואת התמים והיו על לב אהרן בבאו לפני יקוק ונשא אהרן את משפט בני ישראל על לבו לפני יקוק תמיד: רמב"ן ונתת אל חושן המשפט את האורים ואת התומים - סבר רבי אברהם להתחכם בענין האורים והתומים, ואמר (בפסוק ו) כי הם מעשה אומן כסף וזהב, והאריך בענינים כי חשב שהם על הצורות שיעשו בעלי הכוכבים לדעת מחשבת השואל. ולא אמר כלום. אבל הם כדברי רש"י, כתב שם המפורש נתון בין כפלי החשן, ולכך הוצרך להיות כפול. והראיה, כי לא נזכרו אורים ותומים כלל במעשה האומנים, ולא הזכירם להם בצואה ולא במעשה כלל. ופרט בבגדים ויעש את האפוד (להלן לט ב), ויעש את החשן (שם ח), ולא אמר

ויעש האורים והתומים, ואלו היו מעשה חרש חכם היה מאריך בהם יותר מן הכל, ואם אולי ירצה לקצר בהם לעמקם היה אומר ועשית אורים ותומים כאשר הראה אותך בהר זה טהור תעשה אותם או כסף מזוקק:

ועוד תשוב תראה כי לא הזכיר בה"א הידיעה אחד מכל הכלים שלא נזכרו כבר, אבל אמר ועשו ארון (לעיל כה י), ועשית שולחן (שם כג), ועשית מנורת (שם לא), וכן כלם. ובמשכן אמר ואת המשכן תעשה (שם כו א), בעבור שכבר הזכירו ועשו לי מקדש (שם כה ח). והנה באורים ותומים אמר (כאן) ונתת אל חושן המשפט את האורים ואת התומים, לא צוה אתו בעשייתם, והזכירם הכתוב בה"א הידיעה, ולא הזכירם הכתוב רק במשה לבדו, שאמר בצואה ונתת אל חושן המשפט, ובמעשה ויתן אל החושן את האורים ואת התומים (ויקרא ח ח), כי לא היו מעשה אומן ולא היה לאומנים ולא לקהל ישראל בהם מעשה ולא נדבה כלל, אבל הם סוד מסור למשה מפי הגבורה, והוא כתבם בקדושה, או היו מעשה שמים, ולכן יזכירם סתם ובידיעה, כמו וישכן מקדם לגן עדן את הכרובים (בראשית ג כד):

והנה משה לקח כתב האורים והתומים והניחם שם בחושן המשפט אחרי שהלביש את אהרן האפוד והחושן, כמו שאמר (ויקרא ח ז ח) ויתן עליו את האפוד ויחגור אותו בחשב האפוד, וישם עליו את החושן ויתן אל החושן את האורים ואת התומים, כי לאחר כן נתנם בין כפלי החושן:

והענין הוא, כי היו שמות קדושים, מכחם יאירו האותיות מאבני החושן אל עיני הכהן השואל במשפטם. והמשל, כי כאשר שאלו מי יעלה לנו אל הכנעני בתחלה להלחם (שופטים א א). היה הכהן מכוין בשמות שהם האורים, והאירו לעיניו אותיות יהודה, ויו"ד מלוי, ועי"ן משמעון, ולמ"ד מלוי, וה"א מאברהם הכתוב שם על דעת רבותינו (יומא עג ב). או שהאירה פעם אחרת לנגד עיניו ה"א מיהודה. והנה כאשר האותיות מאירות אל עיני הכהן עדין לא ידע סדרן, כי מן האותיות אשר סדרו מהן יהודה יעלה היה אפשר להעשות מהם "הוי הד עליה", או "הי על יהודה", ותיבות אחרות רבות מאד, אבל היו שם שמות הקדש אחרים נקראים "תומים", מכחם יהיה לב הכהן תמים בידיעת ענין האותיות שהאירו לעיניו. כי כאשר כיון בשמות האורים והאירו, חוזר מיד ומכוון בשמות התומים. ועודם האותיות מאירות לעיניו, ויבא בלבו שחבורם יהודה יעלה. וזאת מדרגה ממדרגת רוח הקדש, היא למטה מן הנבואה, ולמעלה מבת קול שמשמשים בה בבית שני לאחר שפסקה הנבואה ופסקו אורים ותומים כמו שהזכירו רבותינו (שם כא ב):

ואפשר שאחרי שנתן משה בחושן השמות הקדושים של האורים והתומים היו נודעים במסורת ממנו לגדולי חכמי ישראל שמסרם להם עם סתרי תורה, ולפיכך היה ביד דוד אפוד (ש"א כג ו), והיה כדמות אפוד משה, ובו חושן כדמות חושן הקדש, אבל נראה שהיו בד, כאשר נאמר בשמואל (שם ב יח) נער חגור אפוד בד, ואמר בנוב עיר הכהנים (שם כב יח) שמונים וחמשה איש נושא אפוד בד, וילבישו אותו את הכהן שהוא מבני הנביאים ושואלים בו ונענין לפעמים, כאשר חשב בזה ר"א. ומה שאמר שאלו ראה תשובת רבינו האי לא אמר ככה, כבר ראינוהו וחשבנוהו, וידענו כי ר"א לא נתכון אליה:

שמות פרק כח פסוק לה והיה על אהרן לשרת ונשמע קולו בבאו אל הקדש לפני יקוק ובצאתו ולא ימות: **רמב"ן** ומה שאמר למעלה ונשמע קולו בבואו אל הקדש ולא ימות, הוא על דעתי ביאור למצות הפעמונים, כי מפני שאין בהם צורך בליבישה, ואין דרך הנכבדים לעשות להם כן, לכך אמר כי צוה בהם בעבור שישמע קולו בקדש, ויכנס לפני אדוניו כאלו ברשות, כי הבא בהיכל מלך פתאום חייב מיתה בטכסיסי המלכות, כענין אחשוורוש. וירמוז למה שאמרו במסכת יומא ירושלמי (א ה) וכל אדם לא יהיה באהל מועד (ויקרא טז יז), אפילו אותן שכתוב בהן ודמות פניהם פני אדם (יחזקאל א י) לא היו באוהל מועד, על כן צוה להשמיע קולו כמי שיקרא הוציאו כל איש מעלי, ויבא לעבוד את המלך ביחוד, וכן בצאתו, לצאת ברשות, ושיוודע הדבר כדי שיוכלו משרתי המלך לשוב לפניו. ובפרקי היכלות ידוע זה הענין. והנה הטעם שלא יפגעו בו מלאכי אלהים. והזהיר זה בכ"ג למעלתו, וזה טעם לפני ה', כי הוא העובד לפניו שתשרה שכינתו בעבודתו כי מלאך השם צבאות הוא (מלאכי ב ז), כי ההדיוטים (לא) יכנסו בהיכל להקטיר ולהטיב:

שמות פרק כט פסוק מו וידעו כי אני יקוק אלהיהם אשר הוצאתי אתם מארץ מצרים לשכני בתוכם אני יקוק אלהיהם: **רמב"ן** לשכני בתוכם - על מנת לשכון בתוכם. לשון רש"י. ושמוש הלמ"ד בתנאי כזה איננו נמצא. ויתכן שיאמר וידעו בשכני בתוכם כי אני ה' אלהיהם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים, כי ידעו כבודי ויאמינו שאני הוצאתי אותם מארץ מצרים. והוא כדרך ויהי דוד לכל דרכיו משכיל (ש"א יח יד), כי בוחר אתה לבן ישי (שם כ ל), על אשר מריתם את פי למי מריבה (במדבר כ כד), והדומים להם. אבל רבי אברהם אמר כי לא הוצאתי אותם מארץ מצרים רק בעבור כי אשכון בתוכם, וזהו תעבדון את האלהים על ההר הזה (לעיל ג יב). ויפה פירש. ואם כן יש בענין סוד גדול, כי כפי פשט הדבר השכינה בישראל צורך הדיוט ולא צורך גבוה, אבל הוא כענין שאמר הכתוב ישראל אשר בך אתפאר (ישעיה מט ג), ואמר יהושע ומה תעשה לשמך הגדול (יהושע ז ט), ופסוקים רבים באו כן, אוה למושב לו (תהלים קלב יג), פה אשב כי אויתיה (שם יד), וכתוב והארץ אזכור (ויקרא כו מב):

שמות פרק ל פסוק א ועשית מזבח מקטר קטרת עצי שטים תעשה אתו: **רמב"ן** ועשית מזבח מקטר קטורת - הנה מזבח הקטרת מן הכלים הפנימיים היה, ראוי שיזכירונו עם השולחן והמנורה שהוא מונח עמהם, וכן הזכירם במעשה בפרשת ויקהל (להלן לו כה), אבל הטעם להזכירו כאן אחר המשכן וכל כליו והקרבתו, בעבור שאמר בתשלום הכל ונקדש בכבודי (לעיל כט מג), ושכנתי בתוך בני ישראל (שם מה), אמר כי עוד יתחייב להם שיעשו מזבח מקטר קטרת להקטיר לכבוד השם. וזהו רז שנמסר למשה רבינו שהקטרת עוצרת המגפה (שבת פט א), כי הקטרת במדת הדין, שנאמר ישימו קטורה באפך (דברים לג י), מן וחרה אפי (שם לא יז), והוא מה שאמר בקטרת זרה ועל פני כל העם אכבד (ויקרא י ג), שידעו כבודי כי לא ישא לפשעכם ויזהרו בכבודי. ולכך אמר כאן (בפסוק ו) ונתת אותו לפני הפרכת אשר על ארון העדות לפני הכפורת אשר על העדות אשר אועד לך שמה, כי מה צורך להאריך בכל אלה ולא אמר ונתת אותו לפני ארון העדות באהל מועד, כאשר אמר בפרשת ויקהל (להלן מ ה), אבל הוא להורות על ענינו: